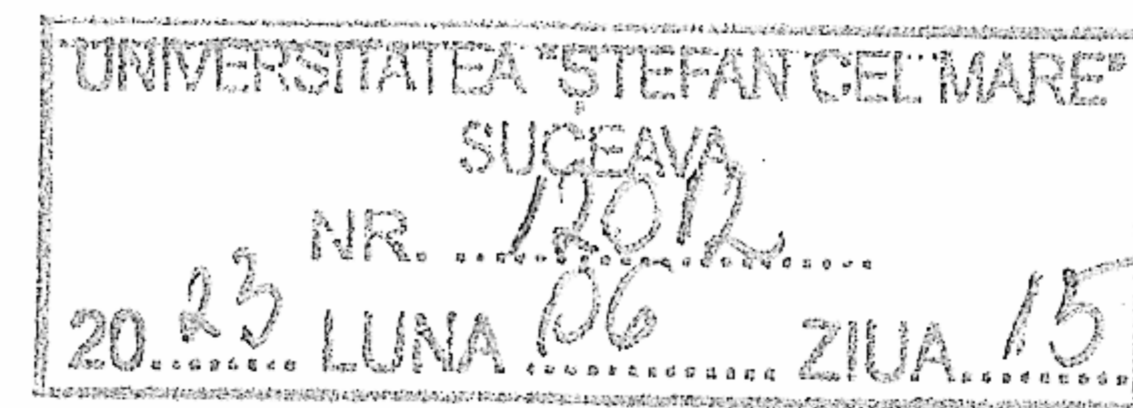

Avizate/act/1109/14/2006/0004
Georgeta
POSAȘTIUC

RAPORTUL

comisiei de analiză a sesizării nr. 9564/12.05.2023 nominalizată prin referatul Comisiei de etică 10183/22.05.2023

Comisia de analiză sesizării nr. 9564/12.05.2023 nominalizată prin aprobarea referatului Comisiei de etică 10183/22.05.2023, a analizat documentele care i-au fost puse la dispoziție, i.e. procesele verbale, rezoluția, declarațiile părților, precum și emailurile doveditoare (în format print), rezultate în urma investigării cazului de către Comisia de etică a cercetării. Cum descrierea cazului se regăsește în referatul comisiei de etică a cercetării nr. 124/31.03.2023, atașată la dosarul sesizării, nu va mai fi reluată aici.

La prima întâlnire de lucru s-a ajuns la concluzia că, pentru stabilirea cât mai precisă a modului în care s-au derulat faptele, mai sunt necesare câteva lămuriri suplimentare față de aspectele rezultate din actele aflate la dosar, astfel încât au mai fost cerute:

- **punctul de vedere al persoanei care a făcut sesizarea**, dn: _____ (numită în continuare „*doctoranda*”, dat fiind statutul avut la momentul petrecerii faptelor care fac obiectul sesizării), date fiind precizările referitoare la dreptul de co-autor/prorietate asupra bazei de date făcute de dn: _____ (numită în continuare „*îndrumătoarea*”, dată fiind poziția sa la momentul analizat) față de cele afirmate în răspunsul dat Comisiei de etică a cercetării. (Acest răspuns a fost atașat la dosarul sesizării).

- **dovezi materiale**, transmiterea în formatul electronic original a celor două versiuni ale bazei de date, cu emailurile aferente, aflate în posesia *doctorandei* și a dn: _____ (numită în continuare „*autoarea*”, dat fiind că este *autoarea* articolului incriminat), datorită inadvertențelor existente dintre descrierea caracteristicilor acesteia din articol, și afirmațiilor *doctorandei*, precum și pentru stabilirea veridicității afirmațiilor contradictorii făcute de *îndrumătoare* și *autoare* referitoare la modul în care cea din urmă a ajuns în posesia datelor.

Prima lămurire era necesară datorită declarațiilor inconsistente ale *îndrumătoarei* care declară că este coautoare, în fapt autoarea principală a bazei de date – având în vedere că își asumă „ideea cercetării”, contribuția la concepție, realizarea instrumentului pentru culegerea datelor,¹ implicarea în realizarea anchetei din punct de vedere științific(?), asigurarea „cadrului științific adecvat” și a „condițiilor materiale” de realizare a cercetării – și *doctorandei* care declara, și reiterează în cel de al doilea răspuns, că nu a dat dreptul de folosire a datelor.² Lămurirea acestui aspect este vitală pentru evaluarea etică a cazului, atâta timp cât statutul de proprietate asupra bazei de date era incert, fiind

¹ În declarațiile *doctorandei* și *îndrumătoarei* persistă o ușoară o confuzie între „realizarea” unui chestionar, în sensul conceperii acestuia și codarea acestuia în cadrul unui program specializat precum (Sphinx).

² Nu drept de autor, cum eronat este precizat în raportul Comisiei de Etică a cercetării, autoratul fiind o caracteristică inalienabilă neputând fi cedat, ci eventual copyrightul or dreptul de proprietate.

De altfel, în referatul Comisiei de etică a cercetării mai există o confuzie majoră, aceasta interpretând nonsensic afirmația autoarei că nu a avut acces la chestionarele completate: „Baza de date Excel cu răspunsurile centralizate din chestionare (pe care menționez că **nu le-am avut spre consultare**), este atașată prezentului email” ca „afirmă că **nu a avut spre consultare baza de date**. Totuși, doamna susține că a primit baza de date...”.

revendicat fiind atât de *doctorandă*, cât și de *îndrumătoare*. Problema este sensibilă și complexă din cauza statutului echivoc al dreptului de copyright și proprietate asupra bazelor de date în general.

Câteva considerații generale asupra dreptului de proprietate asupra datelor.

Proprietatea asupra datelor este adesea ambiguă, ca și dreptul de copyright, deoarece, „în general, datele brute sunt considerate fapte și, prin urmare, nu pot fi protejate prin drepturi de autor”³ (Longwood Research Data Management n.d.). Pe de altă parte, bazele de date pot fi considerate a fi, într-o oarecare măsură, „compilații creative de fapte” sau „expresii fixate ale operelor creative”, care astfel ar intra sub incidența dreptului de autor. (Briney 2015) Dar, așa cum subliniază autoarea citată, și ca întâmpinare la unul dintre motivele invocate de *doctorandă* pentru care se consideră posesoarea de drept a bazei, „numai munca grea nu este suficientă pentru a garanta drepturile de autor – trebuie să fie implicată ceva creativitate.” (Briney 2016 *apud* Longwood Research Data Management n.d.) Drepturile asupra unei baze de date există doar atunci când o muncă intelectuală semnificativă este pusă în „obținerea, verificarea sau prezentarea conținutului într-o manieră originală” ((Corti et al. 2014 *apud*. de Cock Buning, Ringnalda, and van der Linden 2009)).

De cealaltă parte, deși nu are tăria și precizia juridică a dreptului de copyright, și dreptul de proprietate devine discutabil, atât timp cât, „proprietatea (asupra datelor n.n.) este, în realitate, o exercitare a unui drept de proprietate (adică cine este capabil să exercite control asupra datelor, în ce momente și în ce condiții). Ca și în exercitarea oricărui drept de proprietate, proprietatea depinde de contextul proprietății. Contextul proprietății depinde, la rândul său, de modul în care se protejează datele, iar acest lucru este definit de legea proprietății intelectuale.”(Macrina 2014:290)

Un alt element semnificativ în determinarea dreptului de proprietate asupra bazei de date disputate, îl reprezintă faptul că, în acest caz, avem de a face cu o colaborare în cercetare, circumscrisă activității instituționalizate de îndrumare din cadrul unei Universități. Aceasta înseamnă că, pe de o parte, activitatea de îndrumare și suport este inclusă în „fișa postului” membrului comisiei de îndrumare. Pe de altă parte, dreptul de proprietate asupra datelor produse în cercetarea finanțată, specific, prin proiecte, sau, implicit, prin contractul de angajare nu poate fi exclusiv pe „persoană fizică”. Mai mult decât atât, în cazul studenților, practicile de management a datelor din majoritatea țărilor învederează perspectiva potrivit căreia „datele și volumele de date colectate de studenți, absolvenți și bursieri postdoctorali într-un proiect de cercetare aparțin instituției beneficiare, iar studenții nu ar trebui să-și ia datele atunci când pleacă fără a face aranjamente adecvate”(Columbia University 2005). Contractului de studii nr. 15164/23/1.10.2013, semnat de *doctorandă* la începutul studiilor doctorale (atașat), stipulează la capitolul 4. Obligațiile studentului doctorand, alin. (i) faptul că: „studentul-doctorand se obligă să cedeze Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava rezultatele și drepturile ce i se cuvin și care sunt obținute în timpul studiilor doctorale în urma activităților și lucrărilor pe care le efectuează în perioada respectivă de timp, în calitate de student-doctorand.” Pe cale de consecință, strict din punct de vedere legal, dreptul asupra bazei de date revine Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava.

Mai mult decât atât, opinia larg împărtășită este că din punctul de vedere al practicii cercetării „consimțământul producătorului nu este necesar pentru: utilizarea unei baze de date pentru cercetare științifică/științifică dacă nu sunt publicate (reutilizate) părți substanțiale ale bazei de date”(de Cock Buning et al. 2009:31). Cazul analizat poate fi subscris și acestei situații.

³ Ci doar anumite forme prelucrate de date precum tabele dintr-o carte.

Din perspectiva dimensiunii etice a relației de colaborare în cadrul cercetării, care face obiectul expertizei acestei analize, comisia apreciază că în ceea ce privește dreptul asupra bazei de date, așa cum rezultă din afirmațiile coroborate ale *îndrumătoarei* și *doctorandei*, ambele au drept de proprietate în regim de coautorat asupra bazei de date, ca produs cu valoare creativă rezultat din colaborarea lor și nu simplu cumul de date.⁴ „Pentru ca dreptul asupra bazei de date să se aplice, baza de date trebuie să fie rezultatul unei investiții intelectuale substanțiale în obținerea, verificarea sau prezentarea conținutului.”(Van den Eynden et al. 2011:29) În acest caz, așa cum rezultă din datele existente la dosar, ambele persoane au avut astfel de contribuții în realizarea bazei de date.

Prin urmare, din perspectiva eticii conduitei în cercetare, prin prisma valorilor încrederii, transparenței și corectitudinii, cum baza de date a fost realizată în vederea realizării cercetărilor prezente și viitoare ale *doctorandei*, în cadrul relației de îndrumare, dreptul de utilizare a bazei de date de către aceasta, așa cum consideră de cuviință, este de la sine înțeles, dar nu și în cazul *îndrumătoarei* care a contribuit în cadrul circumscris de îndatoririle sale de membru în comisia de îndrumare. Pentru aceasta rămâne obligația de obținere a acordului *doctorandei*.

Prin urmare, în ceea ce privește îndrumătoarea dreptul ei de utilizare era condiționat de obținerea prealabilă a acordului din partea doctorandei, fapt care nu s-a petrecut.

În schimb, un semn și mai serios de întrebare în privința integrității conduitei academice a *îndrumătoarei*, sub dimensiunea *onestității* și *responsabilității* (International Center for Academic Integrity [ICAI] 2021) îl constituie cele 2 afirmații făcute de aceasta în cadrul răspunsului dat comisiei de etică în cercetare. Aceasta a declarat că „*nu am transferat baza de date și nu am utilizat aceste date fără acceptul*” și că afirmația *autoarei*, cum că ar fi primit datele de la ea „frizează absurdul și ridicolul”, **ambele susțineri fiind contrazise** atât de depozițiile *doctorandei* și ale *autoarei*, cât, mai ales, de proba obiectivă a conținutului email-ului trimis de pe adresa personală în data de 2.11.2015 cu baza de date atașată către *autoare*, pus la dispoziția comisiei de către aceasta din urmă. Analiza comparativă a conținutului celor două fișiere (*identice!*) trimise ca atașament (de la *doctorandă* la *îndrumătoare*, respectiv, de la *îndrumătoare* către *autoare*), precum și a detaliilor digitale (atașat) arată că este vorba despre aceeași bază de date.

Prin urmare, datele indică faptul că îndrumătoarea a mințit în declarația dată comisiei de etică a cercetării, încercând să își ascundă propriile intenții inițiale de a publica o cercetare împreună cu autoarea utilizând baza de date fără a avea acordul prealabil al doctorandei.

În ceea ce privește, afirmația *doctorandei*, potrivit căreia „datele sunt compromise și nu știu câte persoane au avut acces la ele, iar orice încercare de a mea de mai folosi datele nu mai este posibil”, comisia consideră că aceasta este exagerată și lipsită de suport.

În primul rând, utilizarea bazei de date pentru ilustrarea procesului de data mining, fără publicarea acestora, nu este pe aceeași direcție de valorificare ca cea vizată de *doctorandă* din perspectiva interpretărilor și cunoașterii specifice geografiei populației/sociologiei, ci doar pentru

⁴ Cu mențiunea că *dacă* afirmațiile *îndrumătoarei* ar fi întrutotul adevărate, aceasta s-ar afla într-o poziție suspectă de autorat fantomă, fiind singura care a avut contribuții semnificative la realizarea cercetării, singurul care nu are în mod cert drept de proprietate asupra bazei de date fiind cel care culege datele.

analiza concretă a testării metodologiei. În consecință, nu există o compromitere a bazei de date în sensul în care *doctoranda* nu ar putea valorifica pe viitor datele culese.

În același timp, în baza principiilor integrității în conduită academică și de cercetare este irelevant numărul persoanelor care au avut acces la baza de date, orice persoană care ar utiliza cu bună știință o bază de date pentru publicarea de cercetări fără acceptul *autoarei* (în condițiile în care aceasta nu a fost publicată open access repositories) făcându-se vinovată de încălcarea eticii în cercetare și atrăgându-și consecințele etice și legale.

În perspectiva viziunii *open science*, respectiv, *open access repositories*, disponibilitatea publică a bazelor de date a devenit mai degrabă o regulă decât o excepție, iar acest fapt nu afectează în nici un fel dreptul autorilor asupra datelor culese. *Doctoranda* ar fi putut la fel de bine să documenteze toate etapele cercetării într-o platformă precum OSF (Open Science Framework), publicând acolo baza de date, fără ca prin aceasta să fie compromisă.

În ceea ce privește acțiunile *autoarei* sub aspectul integrității și corectitudinii în cercetare, chiar dacă se menține prezumția de nevinovăție și se susține faptul că a ajuns cu bună credință în posesia bazei de date asupra căreia *îndrumătoarea* îi spusese că are drept de proprietate, odată cu încetarea colaborării, tacită sau explicită, utilizarea textului introductiv creat de aceasta din urmă în cadrul unui articol de unic autor înseamnă încălcarea regulilor bune conduite în cercetare sub forma plagiatului. În același timp, utilizarea bazei de date, din momentul în care colaborarea nu a mai fost efectivă, o obliga la obținerea acordului explicit al celuilalt co-autor, respectiv *doctoranda*.

Concluzii și recomandări

În baza principiilor dialogului, deschiderii și toleranței care caracterizează conduita academică și de cercetare, având în vedere faptul că nu există un prejudiciu pragmatic și epistemic rezultat din utilizarea bazei de date în scopul realizării acestei cercetări, efectuate dintr-o perspectivă și pe o direcție complet diferită intereselor de cercetare ale *doctorandei*, aceasta din urmă ar putea să îi acorde *postfactum* acordul neavând nimic de câștigat sau pierdut, această atitudine fiind chiar în spiritul colaborării și împărtășirii cunoașterii specifice cercetării științifice, bunăvoința acestui act fiind deja adusă la cunoștință în cadrul articolului la contribuții (*acknowledgments*). Așa cum am demonstrat dreptul de proprietate al Universității asupra bazei de date are preeminență asupra celui al *doctorandei*.

Rămâne la latitudinea doctorandei să decidă conduita de urmat în baza propriei conștiințe etice și în spiritul atitudinii și principiilor care guvernează progresul cunoașterii științifice.

În același timp, principiul responsabilității și încrederii prezumă, din perspectiva dimensiunii etice a unei relații, că participarea la un proiect comun este fundamentat, independent de existența unei convenții formale sau legale, pe un „contract social” prealabil între participanți. Retragerea unei părți înainte de finalizarea acestuia este o decizie unilaterală, care impune celui care o face și care are acest drept să precizeze dacă dorește ca propria contribuție adusă până în acel moment să nu fie folosită în continuare. Altfel, este firesc și natural să se prezume că proiectul poate continua cu această contribuție inclusă. *Aceasta, nu exonerează în nici un fel obligația autoarei de a fi menționat sau semnalat această contribuție a îndrumătoarei, pentru a nu fi vinovată de plagiat, i.e. „utilizarea ideilor, conținutului sau structurilor fără a recunoaște în mod corespunzător sursa într-un cadru în care este așteptată originalitatea, ceea ce duce la un avantaj nemeritat.”*(Tauginienè et al. 2018:Plagiarism).

Rămâne la latitudinea îndrumătoarei să semnaleze și să probeze faptul că textul introductiv îi aparține, iar *autoarea* l-a utilizat în mod incorect fără drept, la fel ca și retragerea dreptului de a utiliza baza de date.

În același timp, cum din mărturiile celor trei persoane implicate rezultă este vorba de datele obținute în cercetarea doctorală, utilizate de *autoare*, unele aspecte precum cele legate de realizarea cercetării pe teren (e.g. modul de aplicare al chestionarelor și calitatea persoanele care le-au aplicat), sunt mai puțin sau chiar deloc relevante pentru calitatea epistemică a rezultatelor articolului discutat, rămânând doar aspectul, extrem de important din perspectiva eticii cercetării, a corectitudinii tuturor informațiilor oferite în lucrare, aspect esențial pentru păstrarea integrității în cercetare. Aici înscriindu-se și utilizarea pronumelui personal la persoana I plural cu referire la colectarea datelor, latură pe care *autoarea* recunoaște că nu a avut nici o contribuție.

Ceea ce pare însă cu adevărat grav este faptul că în articol se menționează utilizarea unei baze de date care cuprinde chestionare „completate de mai bine de 100 de persoane din Rennes”, iar baza de date utilizată în analiză, pe care *autoarea* recunoaște că este cea oferită de *îndrumătoare* de la *doctorandă*, conține doar răspunsurile a 48 de subiecți (persoane/chestionare).

Acest fapt este în măsură să indice existența unui caz grav de încălcare a bunei conduite în cercetare, dar care ar fi strict sub incidența comisiei de etică în cercetare care, din motive inexplicabile, nu a analizat cazul sub acest aspect.

Lămurirea acestui aspect rămâne la latitudinea Comisiei de etică în cercetare, care a decis să își decline competența, când ar fi trebuit să sesizeze această posibilă situație de fabricare de date care este semnalată de către *doctorandă* și care reiese și din confruntarea bazei de date avute la dispoziție cu descrierea acesteia în cadrul articolului.

Referințe

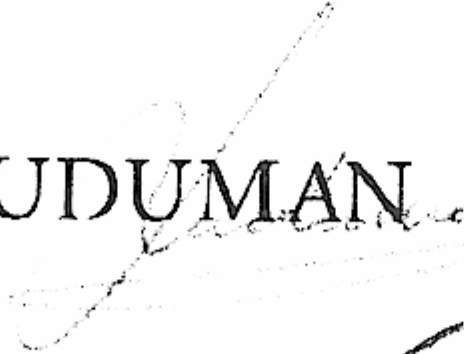
- Briney, Kristin. 2015. *Data Management for Researchers: Organize, Maintain and Share Your Data for Research Success*. Illustrated edition. Exeter, UK: Pelagic Publishing.
- de Cock Buning, Madeleine, Allard Ringnalda, and Tina van der Linden. 2009. *The Legal Status of Raw Data: A Guide for Research Practice*. SURFdirect. The Netherlands: Centre for Intellectual Property Law.
- Columbia University. 2005. “Course 6. Data Acquisition and Management.” *Responsible Conduct of Research*: Retrieved May 29, 2023 (https://ccnmtl.columbia.edu/projects/rcr/rcr_data/foundation/index.html).
- Corti, Louise, Veerle Van den Eynden, Libby Bishop, and Matthew Woollard. 2014. *Managing and Sharing Research Data: A Guide to Good Practice*. [Sage Publishing Book Webpage]. Sage Publishing.
- International Center for Academic Integrity [ICAI]. 2021. *The Fundamental Values of Academic Integrity (3rd Ed.)*.

Longwood Research Data Management. n.d. "Intellectual Property." *Harvard Biomedical Data Management*. Retrieved May 29, 2023 (<https://datamanagement.hms.harvard.edu/share-publish/intellectual-property>).

Macrina, Francis L. 2014. *Scientific Integrity: Text and Cases in Responsible Conduct of Research*. 4th edition. Washington, DC: ASM Press.

Tauginienė, Loreta, Inga Gaižauskaitė, Irene Glendinning, Július Kravjar, Milan Ojsteršek, Laura Ribeiro, Tatjana Odiņeca, Franca Marino, Marco Cosentino, Shiva Sivasubramaniam, and Tomáš Foltýnek. 2018. *Glossary for Academic Integrity*. online. 3G. ENAI.

Van den Eynden, Veerle, Louise Corti, Matthew Woollard, Libby Bishop, and Laurence Horton. 2011. "Managing and Sharing Data; a Best Practice Guide for Researchers." Retrieved June 11, 2023 (<http://www.data-archive.ac.uk/media/2894/managingsharing.pdf>).

Conf. univ. dr. Gabriel DUDUMAN

Prof. univ. dr. Florin LEUCIUC

Prof. univ. dr. Bogdan POPOVENIUC

Conf. univ. dr. Petruța RUSU

Student reprezentant din CSUD drd. Costel Ioan CIOBAN